

Hadim ve Taşkent (Konya) Yöresinin Makrofungusları

Gıyasettin KAŞIK¹, Celâleddin ÖZTÜRK¹

Özet: Bu çalışmada Hadim ve Taşkent [Konya] yörelerinde yetişen makrofunguslar araştırılmıştır. Çalışma sonunda *Ascomycetes* sınıfından 1 takson ile *Basidiomycetes* sınıfından 46 takson belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Makrofunguslar, Flora

Macrofungi of Hadim and Taşkent (Konya) Districts

Abstract: In this study, macrofungi in Hadim Taşkent districts were investigated. At the end of the study, 1 taxon belong to *Ascomycetes* class and 46 taxa belong to *Basidiomycetes* class were determined.

Key Words: Macrofungi, Flora

Giriş

Ülkemizde makrofunguslar üzerinde ilk çalışmalar 1930'larda gerçekleştirilmiş, bu çalışmaları takiben mantarlar üzerindeki araştırmalar aralıklı olarak devam etmiş ve özellikle son yıllarda gözle görülür bir artış gerçekleşmiştir [1].

Mantarların ayrı bir alem olarak incelenmeye başlanması mantarlar üzerindeki çalışmaları daha da önemli bir konuma getirmiştir. İnsan hayatı ve sağlığı açısından mantarlar bugün Dünya'da oldukça önemli bir yere sahiptir. Özellikle yenen makrofungusların insanların besin kaynaklarından birisini oluşturması nedeniyle önemi daha da artmıştır. Dünya'nın hemen her yerinde sevilerek tüketilen bir çok makrofungus türü mevcuttur. Ancak ülkemizde makrofungus florası çıkarılmadığından halkımızın tecrübe ile öğrendiği yenilebilir mantarlar dışında değerlendirilebilecek olan türler bilinmemektedir. Bunun yanında zehirli olan türlerin yayılışları tespit edilerek, yayılış alanlarında yaşayan insanların bu mantarlar hakkında bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Araştırma bölgesi olarak seçilen Hadim ve Taşkent Konya ilinin güneyinde, Konya'ya yaklaşık 130-140 km uzaklıkta iki ilçedir [Şekil 1].

İlçelerin çevresinde yapılan incelemelerde bölgenin büyük çoğunluğunun dağlık, engebeli ve step niteliğinde olduğu, yer yer *Pinus sp.*, *Abies sp.*, *Cedrus sp.* ve *Juniperus sp.* ile çeşitli *Quercus* türlerinden oluşan orman veya ağaçlık bölgeler olduğu görülmektedir. Bunun yanında bahçeler ve ekim alanları bulunmaktadır. Makrofungusların bulunabileceği bölgeler araştırılarak, makrofunguslar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma ile bölgede yetişen makrofungusların Türkiye florasına ilavesi ve yöre halkının besin olarak kullanabileceği veya kullandığı makrofungusların tespiti amaçlanmıştır. Bölge hakkında yapılan literatür taramalarında bölgede yetişen makrofunguslar üzerinde yapılmış taksonomik bir çalışma tespit edilememiş, ancak çalışma alanına yakın bölgelere ait çalışmalara rastlanmıştır [2-7].

¹ Selçuk Üniv. Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü[42031]Kampüs/Konya

Materyal ve Metot

Araştırma için gerekli makrofungus örnekleri 1997-1999 yılları arasında uygun mevsimlerde yapılan arazi çalışmalarını ile toplanmıştır. Özellikle nem ve sıcaklığın mantar yetişmesine uygun olduğu aylar seşilerek, örnek toplanmaya çalışılmıştır. Araştırma alanında tespiti yapılan numunelerin öncelikle morfolojik özellikleri ve yetişme yeri özellikleri tespit edilmiş ve bununla beraber renkli fotoğrafları çekilmiştir.

Şekil 1. Araştırma bölgesinin haritası [1:650 000]

Morfolojik özellikleri kaydedilir iken öncelikle mantar numunelerinin taze iken sahip olup, kurutulduktan sonra gözlenmesi zor olan özellikleri dikkatle incelenmiştir. Yöre halkından rastlanılan bireylere mantarlar hakkında görüşleri sorularak halkın bilgisi değerlendirilmiştir. Daha sonra laboratuvara mantar toplama ve taşıma kasalarında getirilen numunelerden uygun olanlardan spor baskıları alınmıştır. Ayrıca mikroskopik özellikleri de incelenerek tespit edilmiştir. Spor baskılarından yapılan preparatlarda mantar sporlarının boyutları tekerrürlü olarak ölçülerek belirlenmiştir. Daha sonra numuneler hava sıcaklığının yüksek olduğu dönemlerde hava akımının olduğu bir yerde, düşük olduğu dönemlerde ise kurutma dolabında kurutulmuş, herbaryum materyali haline getirmek ve böcek tahribatından korumak amacıyla timol buharına maruz bırakılmıştır. Elde edilen veriler ve literatür[8-13] yardımı ile numunelerin teşhisleri yapılmıştır. Numuneler S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Mikoloji Laboratuvarı'nda saklanmaktadır.

Araştırma Sonuçları

Arazi ve laboratuvar çalışmaları sonunda teşhisi yapılan taksonlar alfabetik olarak sıralanarak türlerin isimleri verilmiştir.

Ascomycetes

Helvellaceae

1. *Helvella spadicea* Afz.
Taşkent ceviz bahçesi, 10.06.1998, Kaşık 506, Öztürk.

Basidiomycetes

Agaricaceae

2. *Agaricus arvensis* Schaffer : Fr.
Hadim-Konya yolu 35. km., tarla içinde, 29.10.1997, Kaşık 300, Öztürk.
3. *Agaricus bitorquis* [Quél.] Sacc.
Taşkent -Alanya yolu 4.km yol kenarı, 19.10.1997, Kaşık 284, Öztürk.
4. *Agaricus campestris* [L.] Fr.
Hadim-Konya yolu 35. km., seyrek meşelik, 29.10.1997, Kaşık 301, Öztürk.
5. *Agaricus xanthodermus* Genevier
Belören-Hadim yolu 2. Km., seyrek meşelik, 03.06.1998, Kaşık 424, Öztürk.

Boletaceae

6. *Boletus dupainii* Boudier
Hadim-Taşkent yolu 5. km, yapraklı ve ibrelili karışık orman, 03.06.1998, Kaşık 469, Öztürk.
7. *Boletus luridus* Schaffer : Fr.
Hadim-Taşkent yolu 5.km, yapraklı ve ibrelili karışık orman , 03.06.1998, Kaşık 465, Öztürk.
8. *Boletus rhodopurpureus* Smotlacha
Hadim-Taşkent yolu 5.km, yapraklı ve ibrelili karışık orman , 03.06.1998, Kaşık 466, Öztürk.
9. *Boletus splendidus* Martin
Hadim-Taşkent yolu çıkıştaki ilk çamlık mevkii, 03.06.1998, Kaşık 454, Öztürk.
Hadim-Taşkent yolu Gongol civarı, yapraklı ve ibrelili karışık orman 14.06.1998, Kaşık 531, Öztürk.
10. *Suillus luteus* [L. : Fr.] S.F.Gray
Hadim-Taşkent yolu çıkıştaki ilk çamlık mevkii, 03.06.1998, Kaşık 446, Öztürk.
11. *Suillus sp.*
Hadim-Taşkent yolu 5.km, meşelik, 18.10.1997, Kaşık 267, Öztürk.

12. *Xerocomus chrysenteron* [Bull.] Quél.

Hadim güneyindeki tepe, Meşelik, 03.06.1998, Kaşık 427, Öztürk.

Hadim-Taşkent yolu çıkıştaki ilk çamlık mevki, 03.06.1998, Kaşık 438, Öztürk.

13. *Xerocomus subtomentosus* [L. : Fr.] Quél.

Hadim-Taşkent yolu çıkıştaki ilk çamlık mevki, 03.06.1998, Kaşık 444, Öztürk.

Coprinaceae

14. *Coprinus atramentarius* [Bull. : Fr.] Fr.

Taşkent ceviz bahçesi, 10.06.1998, Kaşık 508, Öztürk.

15. *Coprinus comatus* [Müll. : Fr.] Pers.

Taşkent-Ermenek yolu 4. km yolun sağında, yamaçta, 10.06.1998, Kaşık 478, Öztürk.

16. *Coprinus lagopus* Fr.

Hadim-Bozkır Yolu 5.km Korualan çıkışı, çimenlik, 04.10.1997, Kaşık 189, Öztürk.

17. *Coprinus micaceus* [Bull. : Fr.] Fr.

Taşkent, cevizlik, 10.06.1998, Kaşık 511, Öztürk.

18. *Psathyrella conopilus*[Fr. : Fr.] P & Dennis

Hadim-Bozkır yolu 5.km Korualan çıkışı, çayırılık, 04.10.1997, Kaşık 190, Öztürk.

19. *Psathyrella spadicea* [Schff. : Fr.] Sing.

Taşkent, cevizlik, 10.06.1998, Kaşık 507, Öztürk.

Coriolaceae

20. *Trichaptum abietinum* [Pers. : Fr.] Ryvarden

Hadim-Bozkır yolu 5.km Korualan çıkışı, meşelik, 04.10.1997, Kaşık 195, Öztürk.

Cortinariaceae

21. *Galerina marginata* [Fr.] Kühner

Hadim, Eyiste deresi, *Salix sp.* dalları Üzerinde, 18.10.1997, Kaşık 241, Öztürk.

22. *Hebeloma eburneum* Mal.

Hadim-Taşkent yolu çıkıştaki ilk çamlık mevki, 03.06.1998, Kaşık 453, Öztürk.

23. *Inocybe fastigiata* [Huds. : Fr.] Kummer

Hadim-Taşkent yolu çıkıştaki ilk çamlık mevki, 03.06.1998, Kaşık 455, Öztürk.

24. *Inocybe geophylla* Quél.

Belören-Hadim yolu 2. km , seyrek meşelik, 03.06.1998, Kaşık 425, Öztürk.

Entolomataceae

25. *Entoloma sericeum* [Bull. : Merat] Quél.

Hadim-Taşkent yolu Gongol civarı, meşelik, 18.10.1997, Kaşık 274, Öztürk.

Gomphidiaceae

26. *Gomphidius helveticus* [Sing.] Moser

Hadim-Taşkent yolu çıkıştaki ilk çamlık mevki, 03.06.1998, Kaşık 436, Öztürk.

27. *Gomphidius rutilus* [Schff. : Fr.] Miller

Hadim-Taşkent yolu 5.km , meşelik, 18.10.1997, Kaşık 268, Öztürk.

Hadim-Taşkent yolu çıkıştaki ilk çamlık mevki, 03.06.1998, Kaşık 434, Öztürk.

Hymenochataceae

28. *Coltricia perennis* [L. : Fr.] Murril

Hadim, Eyiste deresi , kavaklık, 18.10.1997, Kaşık 258, Öztürk.

29. *Inonotus radiatus* [Sowerby : Fr.] Karst.

Hadim-Taşkent yolu 5.km , meşe gövdesi, 18.10.1997, Kaşık 272, Öztürk.

30. *Phellinus nigricans* [Fr.] Karst.

Hadim, Eyiste deresi, kavaklık, 18.10.1997, Kaşık 244, Öztürk.

Lepiotaceae

31. *Macrolepiota procera* [Scop. : Fr.] Sing.
Hadim-Taşkent yolu 6.km, çam ormanı, 18.10.1997, Kaşık 263, Öztürk.
32. *Lepiota cristata* [Bolton : Fr.] Kumm.
Hadim, Eyiste deresi, kumlu toprak, 18.10.1997, Kaşık 252, Öztürk.
33. *Leucoagaricus carneifolius* Gill.
Hadim-Konya yolu 35. km., seyrek meşelik, 29.10.1997, Kaşık 314, Öztürk.
34. *Leucoagaricus leucothites* [Vitt.] Wasser
Hadim-Taşkent yolu 6. km sağda, bahçe içinde, 18.10.1997, Kaşık 262, Öztürk.

Lycoperdaceae

35. *Lycoperdon umbrinum* Pers.
Hadim-Konya yolu 10. Km., ardıç altında, 18.10.1997, Kaşık 261, Öztürk.
36. *Vascellum pratense* [Pers. : Pers.] Kreisel
Hadim-Taşkent yolu çıkıştaki ilk çamlık mevkii, 03.06.1998, Kaşık 433, Öztürk.

Paxillaceae

37. *Paxillus atramentosus* [Bat. : Fr.] Fr.
Hadim-Konya yolu 35. km., meşe kökü, 29.10.1997, Kaşık 307, Öztürk.

Pleurotaceae

38. *Lentinus tigrinus* [Bull. : Fr.] Fr.
Hadim, Eyiste deresi, kavaklık, 18.10.1997, Kaşık 240, Öztürk.
39. *Pleurotus ostreatus* [Jacq. : Fr.] S.F.Gray.
Hadim-Bozkır yolu 5.km Korualan çıkışı, *Abies sp* kütüğü, 04.10.1997, Kaşık 196, Öztürk.
Hadim, Eyiste deresi, Kavak Kütüğü, 18.10.1997, Kaşık 236, Öztürk.
Hadim-Taşkent yolu Gongol civarı, Meşelik, 18.10.1997, Kaşık 277, Öztürk.

Polyporaceae

40. *Polyporus frondosus* Mich. & Fr.
Hadim, Eyiste deresi, kavaklık, 18.10.1997, Kaşık 242, Öztürk.
Taşkent, cevizlik, 10.06.1998, Kaşık 504, Öztürk.
41. *Fomes fomentarius* [Linn.] Fr.
Hadim, Eyiste deresi, kavak kütüğü, 18.10.1997, Kaşık 235, Öztürk.

Rhizopogonaceae

42. *Rhizopogon roseolus* [Fr. : Fr.] Fr.
Hadim-Taşkent yolu 5. km., meşelik, 18.10.1997, Kaşık 267a, Öztürk.

Scutigeraeae

43. *Meripilus giganteus* [Pers. : Fr.] Karst.
Hadim, Eyiste deresi, kavaklık, 18.10.1997, Kaşık 251, Öztürk.
Hadim, Gökso şelalesi mevkii, kavak kütüğü, 23.05.1998, Kaşık 422, Öztürk.

Strophariaceae

44. *Pholiota lucifera* [Lasch] Quéf.
Hadim, Eyiste deresi, kavaklık, 18.10.1997, Kaşık 249, Öztürk.

Tricholomataceae

45. *Collybia dryophila* [Bull. : Fr.] Kummer
Konya -hadim yolu 35. km kala, seyrek ardıç ormanı, 29.10.1997, Kaşık 315, Öztürk.

46. *Marasmius scorodoni* [Fr. : Fr.]Fr.

Hadim-Taşkent yolu Gongol civarı, karışık orman, 14.06.1998, Kaşık 528, Öztürk.

47. *Tricholoma argiraceum* [Bul. : Fr.] Sacc.

Hadim-Taşkent yolu çıkıştaki ilk çamlık mevki, 03.06.1998, Kaşık 451, Öztürk.

Tartışma

Bu çalışma sonunda bölgede *Ascomycetes* sınıfından *Helvellaceae* familyasına ait bir takson ile *Basidiomycetes* sınıfından 17 familyaya dağılan 46 takson belirlenmiştir.

Basidiomycetes sınıfından belirlenen taksonların familyalara göre dağılımı ise; *Agaricaceae* ' ye ait 4, *Boletaceae* ' ye ait 8, *Coprinaceae* ' ye ait 6, *Coriolaceae* ' ye ait 1, *Cortinariaceae* ' ye ait 4, *Entolomataceae* ' ye ait 1, *Gomphidiaceae* ' ye ait 2, *Hymenochataceae* ' ye ait 3, *Lycoperdaceae* ' ye ait 2, *Lepiotaceae* ' ye ait 4, *Paxillaceae* ' ye ait 1, *Pleurotaceae* ' ye ait 2, *Polyporaceae* ' ye ait 2, *Rhizopogonaceae* ' ye ait 1, *Scutigeraeae* ' ye ait 1, , *Strophariaceae* ' ye ait 1, *Tricholomataceae* ' ye ait 3 şeklindedir. Taksonların dağılımlarında sayısal açıdan ilk sırayı alanlar *Agaricaceae*, *Boletaceae* ve *Coprinaceae* familyaları olmaktadır. Bu veriler bölgede görülen iklim ve çevre şartlarının sayısal açıdan ilk sırayı alan familyalar için uygun olduğunu, diğer familyalarda bulunan makrofunguslar için pek uygun olmadığı sonucunu vermektedir. Çayır mantarı olarak bilinen *Agaricus* türleri ile *Pleurotus ostreatus* mantarları halk tarafından besin olarak kullanılmaktadır. Bölgede belirlenen makrofungusların içinde birinci derecede öldürücü zehirlenmelere yol açacak takson bulunmamakla beraber ciddi zehirlenmelere yol açabilecek *Inocybe fastigiata*, *I. geophylla*, *Galerina marginata* ve *Agaricus xanthodermus* taksonları belirlenmiştir.

Çalışma bölgesine yakın alanlarda yapılan çalışmalarda [2-7] elde edilen sonuçlarla bölgemizdeki veriler karşılaştırıldığında familya ve tespiti yapılan taksonlar açısından uygunluk görülmektedir.

Kaynaklar

- 1-Baytop, A., **Türkiye'nin Makrofungusları İle İlgili Bir Yayın Listesi**. Tr. J. of Botany, 18:175-185 (1994).
- 2-Kaşık, G., **Konya İlinde Ağaçlarda Yetişen Bazı Makrofungusların Taksonomisi Üzerinde Bir Araştırma**, Tr. J. of Botany, 18:23-27 (1994).
- 3-Kaşık, G., Öztürk, C., **Aksaray İlinde Tespit Edilen Yenen, Zehirli ve Yenmez Durumda Olan Bazı Makromantarlar**. Tr. J. of Botany, 19:401-403 (1995).
- 4-Afyon, A., **Isparta Yöresinde Belirlenen Bazı Makroskobik Mantarlar**. Tr. J. of Botany, 20:165-169 (1996).
- 5-Afyon, A., **Konya (Meram Selçuklu) Civarında Belirlenen Makroskobik Mantarlar**. Tr. J. of Botany, 20-259-262 (1996).
- 6-Öztürk, C., Kaşık, G., **Ürgüp'te Yetişen Bazı Makrofunguslar**. S. Ü. Fen-Ed. Fak. Fen Derg. Sayı 13:58-62 (1996).
- 7-Afyon, A., **Macrofungi of Seydişehir District (Konya)**. Tr. J. of Botany, 21:173-176 (1997).
- 8-Gams, H., Moser, M., **Kleine Kryptogamenflora:Basidiomyceten 2:Rohlinge und Blatterpilze (Polyporales, Boletales, Agaricales, Russulales)**. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart (1983).
- 9-Moser, M., **Keys to Agarics and Boleti**. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart (1983).
- 10-Grünert, H., **Pilze**. Mosaik Verlag, München (1984).
- 11-Michael, E., Hennig, B., Kreisel, H., **Handbuch Für Pilzfreunde**. 1-4.band, G.F.V., Stuttgart (1983-1987).
- 12-Brezinsky, A., Besl, H., **A Colour Atlas of Poisonous Fungi**. Wolfe Publishing Ltd., London (1990).
- 13- Dähncke, R.M., **1200 Pilze in Farbfotos**. AT Verlag Aarau, Stuttgart (1993).